

Několik poznámek k budování a provozu archeologického muzea v přírodě

V posledním desetiletí došlo i u nás k velkému rozvoji tzv. archeologických skanzenů, které bychom obecně měli řadit do velké skupiny muzeí ve volné přírodě (open air muzeum). S ohledem na zahraniční zkušenosti musíme i do budoucna očekávat jejich nárůst a to s sebou nese i svá úskalí.

■ Bohumír DRAGOUN
Villa Nova Uhřetov

Muzea v přírodě jsou a budou díky své atraktivnosti spolu s médii největším zprostředkovatelem informací o minulosti pro širokou veřejnost. Klasická muzea jsou pro většinu příliš statická a naučná literatura má přece jenom omezenou cílovou skupinu. Moderní muzejní archeologické expozice nejsou zatím u nás četným jevem.

Největším problémem při budování archeologických muzeí v přírodě - skanzenů je především kvalita prezentovaných rekonstrukcí objektů. Je v podstatě jedno, zda se jedná o archeologickou experimentální rekonstrukci či jen rekonstrukci. Vždy je však důležitá hodnověrnost celku a obhajitelné použití materiá-

lů a u staveb typu konstrukcí a profesionální provedení. Vítaným doplňkem jsou relikty archeologických objektů zapojených přímo do areálu.

Naše i zahraniční zkušenosti nás varují před velkými projekty s množstvím rekonstruovaných objektů. Tyto areály jsou budovány s velkým rozmachem za pomoci jednorázové dotace, ale po zpřístupnění projektu nejsou schopné se samofinancovat. Zapojení do turistických sítí trvá nejméně pět let, což pro ekonomicky silného realizátora nemusí být problém, leč mezi ně řešitelé archeologických projektů většinou nepatří. Přičemž příjmem ze základního vstupného tvoří maximálně 12 % rozpočtu. Nutné chátrání staveb jednoznačně vede ke zmenšování areálů na míru trvale udržitelného rozvoje. Naproti tomu postupné budování relativně malých areálů směřuje k nikdy nedokončenému a neustále se měnícímu skanzenu. A právě ta neustálá změna a soustavné budování může mít pro návštěvníky určitou přitažlivost. Muzeum v přírodě tak dostává jistou dynamiku.

Archeologická muzea v přírodě - skanzeny mají s ohledem na pramennou základnu obtížné poslání: ukázat minulost v co nejúplnější formě.

Zatímco kamenná muzea se mohou omezit na vitríny s nálezy, modely a případné animace krajiny na počítačích či kresebné rekonstrukce, pak na muzea v přírodě je kladen daleko větší nárok. Musí být řešena nejen správná interpretace a následná rekonstrukce objektu samotného, ale také jeho kontext s dalšími objekty. Tyto nemusejí a také většinou nepocházejí ze stejné lokality. Velkým úkolem je pak zasazení jednotlivých bodů do krajiny a vzájemné prostorové vztahy ploch - objektů. Toto samo je velkým teoretickým problémem natož pak v konkrétním terénu. Návštěvník vnímá areál skanzenu jako celek a proto je velmi důležité, aby umístění plochy polí, technologické objekty - tj. zdroje obživy a aktivity byly v co největší možné míře v souladu s našimi znalostmi a zároveň se specifika- mi daného místa. Zde je patrně největší dluh našich archeologických skanzenů, které vůbec nebo jen v omezené míře odpovídají na tuto výzvu. Zatím velmi nástinově je ukázáno zemědělství a to především díky své pracnosti. Častěji jsou prezentovány technologické procesy (výpaly keramiky, metalurgie bronzů a železa ...).

Velkou příležitostí jak prezentovat návštěvníkům znalosti o životě v minulosti prostřed-

nictvím hmotné kultury pak poskytuje vybavení obytných i technologických objektů artefakty (respektive jejich kopiemi). Mimo jiné je možné takto zprostředkovat i základní informace o vztahu člověka a krajiny, sociálním členění komunity a nástinově i o duchovním světě.

Mnohá pracoviště v zahraničí, ale už i u nás, mají připojena k muzeu v přírodě také „kamenné muzeum“. Je to velmi šťastné řešení. Zde se návštěvník má šanci dozvědět věci o kterých hmotná kultura mlčí, případně shlédnout dokumentaci k danému nalezišti. Krom toho jsou zde obsaženy obecnější informace o daném období. V případě, že je skanzen budován metodou archeologického experimentu, pak je zde prezentována i tato problematika.

Již dnes máme u nás vytvořenou síť archeologických muzeí v přírodě, která se úspěšně rozvíjí, stagnují i zanikají. V budoucnu budou vznikat jistě další projekty, které se poučí z již učiněných chyb. Samotné rekonstrukce objektů jsou jistě velkým přínosem, ale budoucnost bude přát šířeji pojatým projektům dotýkajících se problematiky člověka a jeho vztahu k životního prostředí tj. k jeho zdrojům.

